

HET GESLACHT BASIDIODENDRON IN NEDERLAND

Bernhard de Vries

Roerdomplaan 222, 7905 EL Hoogeveen

de Vries, B.W.L. 2009. The genus *Basidiiodendron* in The Netherlands. *Coolia* 52(1): 39–42.

This paper provides an overview of the *Basidiiodendron* species found hitherto in The Netherlands. Five species are recognized, plus two of uncertain identity. All species are keyed out and illustrated.

Het geslacht *Basidiiodendron* (Harshaarveegje), vroeger wel *Sebacina* of *Bourdolia* genoemd, kom je af en toe wel eens tegen maar zelden zoals de foto van Breitenbach & Kränzlin (1986; nr. 10) weergeeft. Meestal zijn het zeer dunne nauwelijks opvallende vuilwitte, grauwe of grijsbruine overtrekjes. Met de loep zijn ze poederig of fijn poreus onsamenhangend, eventueel later enigszins wasachtig, bij nat weer iets gelatineus; altijd onopvallend en zelden grote oppervlakken bedekkend.

Microscopisch vallen vaak de cystiden op, met hun bruine, harsig samenklonterende inhoud. Ik heb in ons land nog nooit de cystidenlengten gemeten die Pilat (1957) opgeeft; ze waren altijd korter. De basidiën beginnen als vrijwel ronde of peervormige cellen met aan de basis een gesp. Later verschijnen in de lengterichting de tussenschotten waardoor, op de kop gezien, de inhoud in vier vakjes is verdeeld. In de deelcellen zit vaak een fraaie oliedruppel; soms zijn er meer. Op elke deelcel vormt zich dan een lang sterigme (epibasidium). Het schijnt dat bij een aantal soorten (nrs. 1, 3 en 4 in het overzicht hieronder) de basidiën repeterend aan een hyfe terminaal worden gevormd. Ik heb dit helaas nog nooit goed kunnen zien. De sporen zijn per soort verschillend. Tot nu toe zijn er vijf bekende soorten in ons land gevonden en twee waarvan de identiteit onzeker is. Op de volgende pagina staan ze in alfabetische volgorde. Met de sleutel hieronder zouden ze allemaal te determineren moeten zijn.

Sleutel tot de Nederlandse *Basidiiodendron* soorten.

1a Sporen niet exact rond maar breed elliptisch, glad, $8-12 \times 6-8 \mu\text{m}$; gloeocystiden talrijk	B. cinereum
1b Sporen korter dan $10 \mu\text{m}$	2
2a Sporen exact rond en zeer fijn gepuncteerd, $6-9 \mu\text{m}$	B. caesiocinereum
2b Sporen kleiner en/of glad	3
3a Sporen bijna rond of breed ellipsoïd, $6-10 \times 6-7 \mu\text{m}$. Cystiden schaars	B. nodosum
3b Sporen kleiner	4
4a Sporen glad en bolrond, met kleine apiculus, $4-6(-7) \mu\text{m}$; op beuk, hout oranje . . .	B. eyrei
4b Sporen elliptisch, eivormig en/of kleiner	5
5a Sporen glad, ellips- tot eivormig $5-7 \times 4-5 \mu\text{m}$	B. deminutum
5b Sporen nog smaller of kleiner	B. species (fig. 5 & 6)

Korte beschrijvingen van de soorten

264010 B. caesiocinereum (Ruwsporig harshaarveegje; figuur 1) heeft als enige soort fijne wratjes op de globuleuze sporen. Het kan enige moeite kosten om de wratjes bij 400× te zien; de ornamentatie is niet bij alle sporen even duidelijk. Als de sporen echter 6 – 9 micron zijn en zuiver rond, met een grote apiculus, dan kan het haast niet missen. Basidiën ongeveer $13 \times 8 \mu\text{m}$. De cystiden van ons materiaal zijn ongeveer $25 - 40 \times 6 - 8 \mu\text{m}$. De soort wordt het meest gevonden op verterend naaldhout, maar komt ook voor op loofhout en varens.

264020 B. cinereum (Grootsporig harshaarveegje; figuur 2) is de soort met de grootste basidiën en sporen. Het kan gebeuren dat je, oppervlakkig kijkend, de grootste sporen aanziet voor jonge basidiën. De sporen zijn breed elliptisch, dunwandig en glad; ze hebben een grote oliedruppel en meten $8 - 12 \times 6 - 8 \mu\text{m}$. De basidiën zijn in de herfst vaak zo mooi en goed ontwikkeld dat je de neiging hebt om aan het tekenen of fotograferen te gaan. Het probasidium-deel meet $11 - 15 \times 8 - 13 \mu\text{m}$. De geleidelijk toegespitste fraai gebogen sterigmen (epibasidiën) meten $12 - 16 \mu\text{m}$. Cystiden van ons materiaal ongeveer $10 - 30 \times 5 - 8 \mu\text{m}$. Het is de enige soort die al in 1931 in ons land gevonden is (Donk, 1931: 106). Hij komt het meest voor op naaldhout, maar volgens Pilat (1957) en Jülich (1984) ook op loofhout.

264030 B. deminutum (Kleinsporig harshaarveegje; figuur 3) is, zoals de naam al doet vermoeden, in alles kleiner. De sporen zijn ellips- tot eivormig, $5 - 7 \times 4 - 5 \mu\text{m}$. Basidiën $7 - 12 \times 6 - 9 \mu\text{m}$. Cystiden van ons materiaal ongeveer $12 - 20 \times 5 - 6 \mu\text{m}$. Deze soort is het meest gevonden op naaldhout, maar kan ook op loofhout zitten.

264050 B. eyrei (figuur 4) verschilt van de overige soorten door kogelronde gladde sporen die niet groter zijn dan $4 - 6 (7) \mu\text{m}$ en die, in tegenstelling tot de andere soorten, slechts een kleine, onopvallende apiculus hebben. Basidiën ongeveer $11 \times 7 - 8 \mu\text{m}$. Cystiden $25 - 30 \times 5 - 6 \mu\text{m}$. Voorkomend op beukenhout dat door deze soort oranje (saffraan) verkleurt. Er is slechts één Nederlandse vondst: Vierhouten, sept. 2000.

264040 B. nodosum is een soort die niet in alle boeken wordt vermeld. De beschrijving in Nordic Macromycetes doet denken aan een wat klein uitgevallen B. cinereum. Mogelijk dat het aantal cystiden enig houvast biedt. Er is mij één vondst bekend: Bekendelle, 15-4-2000.

Basidiodendron spec. 3-12-82 (figuur 5)

Dit materiaal wijkt af van B. deminutum door langere, en daardoor slankere sporen, $7 - 10 \times 4 - 5 \mu\text{m}$. Basidiën $9 - 13 \times 8 - 9 \mu\text{m}$. Cystiden schaars, $12 - 20 \times 4 \mu\text{m}$. Gevonden bij Echten, op Taxus, 3 dec. 1982.

Figuren 1 t/m 6 (volgende pagina): Basidiën, cystiden en sporen van de hier besproken Basidiodendron-soorten. Maatstreepjes corresponderen met $10 \mu\text{m}$. 1) Basidiodendron caesiocinereum; 2) B. cinereum; 3) B. deminutum; 4) B. eyrei; 5) B. spec. 3-12-82; 6) B. spec. 18-10-83.

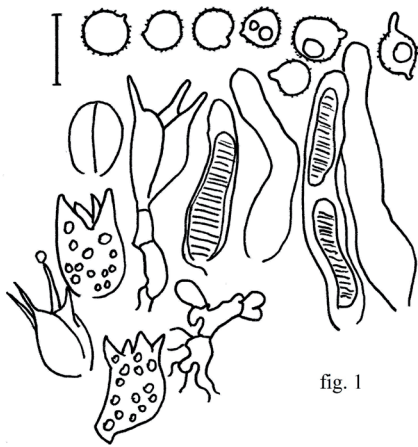

fig. 1

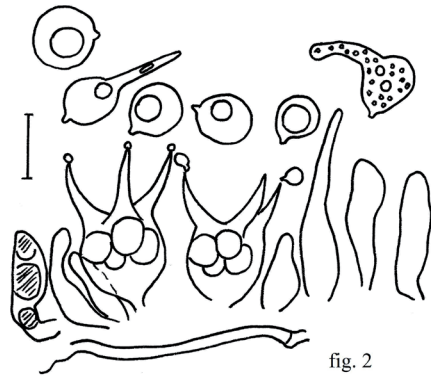

fig. 2

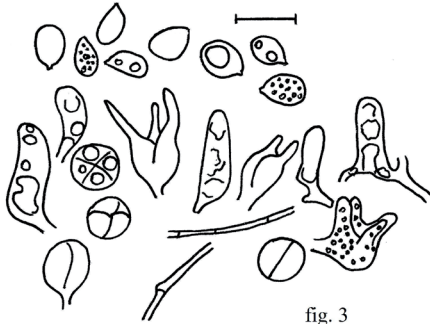

fig. 3

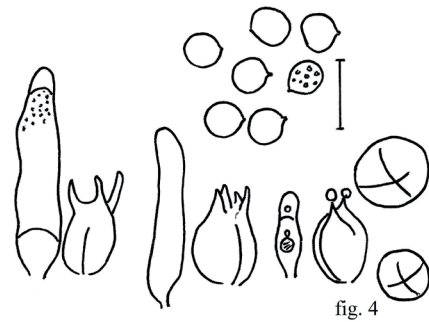

fig. 4

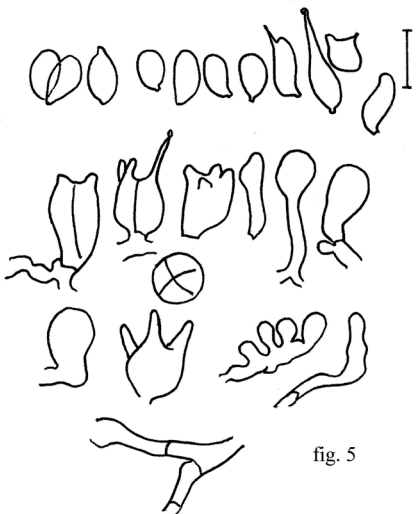

fig. 5

fig. 6

Figuur 2. *Basidiiodendron caesiocinereum* (*Ruwsporig harshaarveegje*), gevonden bij Zeewolde, op dood hout, 9 nov. 2002. (Foto: Marinus Wassink)

Basidiiodendron spec. 18-10-83 (figuur 6)

In dit materiaal lijken de basidiën op *Mycena*-cystiden. Sporen $4 - 5 \times 3 - 5 \mu\text{m}$. Basidiën “en brosse” (d.w.z. met allemaal kleine uitsteekseltjes), $9 - 11 \times 7 - 8 \mu\text{m}$. Cystiden $8 - 9 \times 4 - 5 \mu\text{m}$. Gevonden in Boswachterij Dwingeloo, vak 105, op Fijnspar, 18 okt. 1983.

Met dank aan Hermien Wassink voor het bewerken van de figuren.

Literatuur

- Arnolds, E. & al. 1995. Overzicht van de paddestoelen in Nederland. NMV.
Breitenbach, J. & Kränzlin, F. 1986. Pilze der Schweiz, **Band 2: Nichtblätterpilze**. Luzern.
Donk, M.A. 1931. Revisie van de Nederlandse Heterobasidiomycetae en Homobasidiomycetae – Aphyllophoraceae, in Mededelingen van de NMV, XVIII – XIX – XX.
Jülich, W. 1984. Die Nichtblätterpilze, Gallertpilze und Bauchpilze. Kleine Kryptogamenflora, Band IIb/I. G. Fischer Verlag, Stuttgart.
Pilát, A. 1957. Übersicht der europäischen Auriculariales und Tremellales unter besonderer Berücksichtigung der tsechoslowakischen Arten. Acta musei nationalis Pragae vol. 8B: 168–172.

RECTIFICATIE

Bij de foto van *Mycena crocata* in Coolia 51(4), pag. 237, is abusievelijk een verkeerde naam van de fotograaf vermeld. Onze excuses. De foto is gemaakt door Henk Breij.

Redactie Coolia

